

6. Система управління якістю. Вимоги (ISO 9001:2008, IDT): ДСТУ ISO 9001:2009. – [Чинний від 01.09.2009]. – К.: Держспоживстандарт України, 2009. – 26 с. – (Національний стандарт України).
7. Управління задля досягнення сталого успіху організації. Підхід на основі управління якістю (ISO 9004:2009, IDT): ДСТУ ISO 9004:2012. – [Чинний від 01.05.2013]. – К.: Мінекономрозвитку України, 2013. – 39 с. – (Національний стандарт України).
8. Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга (ISO 22000:2005, IDT): ДСТУ ISO 22000:2007. – [Чинний від 01.09.2007]. – К.: Держспоживстандарт України, 2007. – 29 с. – (Національний стандарт України).
9. Системи екологічного керування. Вимоги та настанови щодо застосування (ISO 14001:2004, IDT): ДСТУ ISO 14001:2006. – [Чинний від 15.05.2006]. – К.: Держспоживстандарт України, 2006. – 17 с. – (Національний стандарт України).
10. Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги (OHSAS 18001:2007, IDT): ДСТУ OHSAS 18001:2010. – [Чинний від 01.01.2011]. – К.: Держспоживстандарт України, 2010. – 20 с. – (Національний стандарт України).
11. ISO 26000 Guidance on social responsibility [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm?=#](http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm?=).
12. SA 8000 Соціальна відповідальність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0015697-07>.
13. ДСТУ ISO/IEC 27001:2010 Інформаційні технології. Методи та засоби досягнення інформаційної безпеки. Системи керування інформаційною безпекою. Вимоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/informaciini-tehnologiyi.-metodi-ta-zasobi-dosjagnennja-info-std12421.html>.
14. ISO 31000:2009, Risk management – Principles and guidelines. Available at: [http://www.iso.org/iso/home/standards/iso31000.htm?=#](http://www.iso.org/iso/home/standards/iso31000.htm?=).
15. ISO 50001:2011 Energy management systems - Requirements with guidance for use. Available at: <http://www.iso.org/iso/home/standards/management-standards/iso50001.htm>.

Рецензент статті
д.т.н., д.е.н., проф. Рамазанов С.К.

Стаття надійшла до редакції
19.06.2015 р.

УДК 006.1+006.01

І.В. Голінка

СТАНДАРТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЛЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Здійснено ретроспективний аналіз розвитку об'єктів стандартизації на підприємствах з часів СРСР до теперішнього часу. Обґрунтовано аспекти стандартизації в організації процесів інноваційного розвитку на основі власних стандартів. Дж. 14.

Ключові слова: стандарт підприємства, об'єкт стандартизації, проектний менеджмент

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Згідно з новим Законом України «Про стандартизацію», який набув чинності у січні 2015 року, залежно від рівня суб'єкта стандартизації, що приймає нормативні документи поділяються на: національні стандарти та стандарти, прийняті підприємствами, установами та організаціями, що здійснюють стандартизацію. Даний Закон України [1] та зміни положень Декрету КМУ [2] об'єднують під назвою «стандарт організації» (СОУ) такі категорії нормативних документів: галузеві стандарти (СОУ), стандарти

науково-технічних та інженерних товариств і спілок України (СТТУ) та стандарт підприємств (СТП).

Відповідно до загальноприйнятих в міжнародній практиці визначень поняття «організація» (згідно п.4.2 Керівництво ISO/IEC) організаціями вважаються «органи, в основі яких лежить членство других органів або окремих осіб», мають розроблений статут і власну структуру управління. Таким чином, до організацій належать, окрім підприємств, також фірми, асоціації, спілки, науково-дослідні інститути і інші види громадських і виробничих об'єднань незалежно від підпорядкування членів, що в них входять [3].

Значну проблему становить відсутність науково-методичних засад здійснення стандартизації в організаціях. Особливо важливим є забезпечення за допомогою стандартизації інноваційного розвитку організацій в складний економічний період.

Питання щодо ролі та місця стандартизації у підтримці інновацій вже було розглянуто, але стосувалося продуктових інновацій на національному рівні [4]. Понятійний апарат питань інноваційного розвитку розглядається в контексті системно-цілісного бачення сформованого в роботі [5]. Тож розробка наукових підходів та механізмів розроблення стандартів організації щодо процесів інноваційного розвитку для організацій, підприємств, установ (для зручності викладу далі – організацій) є досить актуальним науковим завданням.

Метою статті є обґрунтувати перспективи використання стандартів організацій для супроводу інноваційного розвитку в організаціях (підприємствах, установах).

Виклад основного матеріалу дослідження. Першим нормативним документом, який регламентував використання стандартів підприємств став основоположний стандарт державної системи стандартизації СРСР - ГОСТ 1.4 – 68, який набув чинності 01.01.70 року. Цей документ встановлював єдиний для всіх підприємств СРСР порядок розроблення, погодження, затвердження, оформлення, реєстрації і видання (розмноження) стандартів підприємств. Об'єкти, що підлягали стандартизації на підприємстві не встановлював [6].

У 1985 році був переглянутий комплекс основоположних стандартів державної системи стандартизації СРСР, затверджений в тому числі і ГОСТ 1.4-85, який вже містив перелік об'єктів, які можуть стандартизувати підприємства: 1) порядок проведення робіт у сфері управління виробництвом, в тому числі управлінням якістю продукції(робіт); 2) технологічні процеси, технологічні норми і вимоги; 3) вимоги до технологічного оснащення і інструменту, які виробляються і використовуються в межах даного підприємства [7].

За часів незалежності України розроблено ДСТУ 1.4 – 93, який розширив список об'єктів стандартизації на підприємстві:

- загальні функції організації та виконання робіт для забезпечення якості продукції (процесів, послуг), формування та удосконалення системи якості;
- функції управління та забезпечення діяльності підприємства;
- продукція (напівфабрикати, матеріали, комплектувальні вироби, деталі, складальні одиниці);
- процеси виробничого циклу;
- технологічне оснащення та інструмент, які виробляють та застосовують на даному підприємстві;
- послуги, що надають на підприємстві.

Нажаль, даний документ не надавав методичних рекомендацій щодо вибору і обґрунтування механізмів стандартизації в організації. Окрім того, при введенні нового комплексу основоположних стандартів національної системи стандартизації ДСТУ 1.4 - 93 був скасований без заміни. Але ті формалізовані

знання, які він сконцентрував, потрібно використовувати разом зі знаннями ГОСТ 1.4-85 (табл. 1). Як бачимо, стандарт ДСТУ 1.4 – 93 є більш ширшим. Головною його відзнакою є вимога опису продукції та послуг, що надають на підприємстві. Тобто, стандарт акцентує увагу на тих об'єктах, які повинні створювати цінність для споживачів продукції підприємства.

Таблиця 1

Основні об'єкти які визначені стандартами ГОСТ 1.4-85 та ДСТУ 1.4 - 93 при розробці Стандартів підприємства

Об'єкти			
Організаційно-управлінські	Технологічні	Обладнання	Продукція та послуги
ГОСТ 1.4-85			
порядок проведення робіт у сфері управління виробництвом, в тому числі управлінням якістю продукції (робіт)	технологічні процеси, технологічні норми і вимоги	вимоги до технологічного оснащення і інструменту, які виробляються і використовуються в межах даного підприємства	
ДСТУ 1.4 -93			
загальні функції організації та виконання робіт для забезпечення якості продукції (процесів, послуг), формування та удосконалення системи якості	процеси виробничого циклу	технологічне оснащення та інструмент, які виробляють та застосовують на даному підприємстві	продукція (напівфабрикати, матеріали, комплектувальні вироби, деталі, складальні одиниці)
функції управління та забезпечення діяльності підприємства			послуги, що надають на підприємстві

На даний момент, в стандарті ДСТУ 1.0 – 2003 міститься наступне визначення: «стандарт організації - стандарт, прийнятий суб'єктом стандартизації іншого рівня, ніж національний орган стандартизації, на основі поєднання виробничих, наукових, комерційних та інших спільних інтересів» [9]. В той же час, на сучасному етапі, цілі для національної стандартизації і для стандартизації в організаціях однакові, що значно розширює можливість стандартів організації (СОУ) у порівнянні з стандартами підприємств (СТП).

Стандарти сприяють успішному переходу від ідеї до її втілення і впровадження, скорочуючи шлях інновації від максимальної досяжності до мінімальної достатності і може виступати в якості прискорювача просування інновацій, зосередження інвестицій і ресурсів на важливих інноваційних напрямках і задавати загальний напрямок інновацій [10].

Регулюючий портфель економічного оператора на нижньому рівні технічного регулювання містить вимоги до регламентування внутрішньої діяльності організації, де розробляються стандарти організацій. Як правило, такі стандарти містять опис різних процедур та вимог (технологічна стандартизація). Також необхідно враховувати наявність відповідних інтерфейсів, тобто зав'язків стандартів з зовнішнім середовищем, які забезпечують їм вхід в регулятивну систему. Автор виділяє три основні інтерфейси для стандартів: перший – сфера

регулювання, другий – науково-технічний рівень, третій – галузь застосування стандартів. Наприклад, чим ширший інтерфейс для науково-технічного рівня, тим більш прогресивним являються стандарти. Чим ширше інтерфейс в галузі застосування стандартів, тим більш різноманітною буде галузь їх застосування [11].

В сучасних умовах стандартизація набуває більшого значення, оскільки вона взаємно пов'язує технічні рішення, діяльність та ефективне упровадження наукоємних технологій у виробництво або ефективні ноу-хау щодо управління інноваційним розвитком. Інновацію можна охарактеризувати як цілеспрямований пошук системних змін, які можуть привести до поліпшення якості продукції, послуг та процесів шляхом уведення змін в управлінні, організації та умовах роботи організації (підприємства, установи), підвищення кваліфікації робочої сили, проникнення товарів на нові ринки та розширення існуючих, а стандартизація допомагає зробити знання стосовно інноваційних технологій прозорими і загальнодоступними [12].

Стандарти організації повинні включати: організаційно-управлінські (порядок виконання процесів, робіт, послуг) і техніко-технологічні вимоги (вимоги до характеристик продукції, процесів, послуг). Сприяння інноваційному розвитку можливе через управління за допомогою системи стандартизації організації шляхом визначення майбутніх потреб і залученню нового знання до прийняття рішень, а також забезпечення структури для ефективної інтеграції стандартів у впровадженні інноваційних і передових технологічних та управлінських рішень.

Результатом розробки стандартів організації є формалізований і логічно збудований комплекс уніфікованих - організаційних, методичних і технічних рішень, застосування яких на постійній основі забезпечує організацію максимальної ефективності з мінімальними ризиками [13].

Для безперервного підвищення здатності створювати цінність організація повинна постійно покращувати свої процеси створення цінності. Значимість процесів при створенні різна, тому кардинальні покращення вторинних процесів не дають значних результатів, в той час як невеликі покращення важливих процесів дають суттєвий приріст-бізнес результатів. Другим важливим аспектом є визначення пріоритетних процесів і стратегій їх покращення, вибір методів та інструментів [14]. За аналогією, різні складові інноваційного розвитку забезпечують різний вплив на досягнення поставлених цілей та результативності.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Для досягнення цілей інноваційного розвитку організації необхідно сформулювати інноваційно-орієнтоване управління на основі стандартизації. Основи методології стандартизації, дозволяють організації завдяки дотримання зовнішніх та внутрішніх процесів стандартизації здійснювати конкурентоспроможну інноваційну діяльність, забезпечуючи при цьому на довготривалій основі відповідність своїх ноу-хау різноманітним та змінним вимогам ринку.

Ефективність інноваційного менеджменту в діяльності компанії безпосередньо пов'язана із застосуванням стандартів, які є орієнтирами не тільки для технологічних процесів, товарів, послуг, але і для визначення стратегій, які зумовлюють дії компанії на ринку. Розвиток інноваційного менеджменту зумовив вдосконалення стратегії стандартизації, розвиток стандартів на системи управління.

Слід відзначити, що при розробці стандартів шляхом часткового відтворення змісту або творчого перероблення в стандарти організації можна покласти вимоги міжнародних, європейських та національних стандартів, розвинених країнах щодо таких важливих аспектів управлінських практик: управління

проектами, менеджмент знань, менеджмент інноваційною діяльністю, технології колективної роботи тощо.

Для ефективної стандартизації необхідно розробити науково-методичну базу механізмів стандартизації для інноваційного розвитку організацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 № 1315-VII (зі змінами) [Електронний ресурс] /Режим доступу : [www/url: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1315-18](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1315-18).
2. Про стандартизацію та сертифікацію: Декрет Кабінету Міністрів України//Урядовий кур'єр. – Офіційне видання від 10.
3. Брод, Б. О статусе стандартов организаций и отраслевых стандартов [Текст]/ Б. Брод // Стандарты и качество. – 2012. - №4. – С. 51
4. Голінка, І.В. Роль та місце стандартизації у підтримці інновацій в економіці знань [Текст]/ І.В. Голінка // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2011.–№1(37). –С. 78-86.
5. Рач, В.А. Инновационное развитие: модель тройной спирали в контексте системно-целостного видения [Текст]/ В.А. Рач, Е.М. Медведева, О.В. Россошанская, А.В. Евдокимова // Проблемі и перспективі інноваційного розвитку економіки: мат. XVI міжд. науч.-практ. конф., Алушта, 12-16 сентября 2011 г.- Симферополь: ИТ АРИАЛ, - С. 157–163.
6. ГОСТ 1.4 – 68 Государственная система стандартизации. Порядок разработки и утверждения стандартов предприятий [Электронный ресурс]. - Режим доступа: [www./url:http://docs.cntd.ru/document/gost-1-4-68-gss-](http://docs.cntd.ru/document/gost-1-4-68-gss-)
7. ГОСТ 1.4-85 Государственная система стандартизации. Порядок разработки и оформления стандартов предприятий [Электронный ресурс] /Режим доступа: [www./url:http://meganorm.ru/Data2/1/4294840/4294840572.pdf](http://meganorm.ru/Data2/1/4294840/4294840572.pdf).
8. ДСТУ 1.4-93 Державна система стандартизації України. Стандарт підприємства. Основні положення - Офіційне видання. - К.: ДержстандартУкраїни. - 15 с.
9. ДСТУ 1.0 – 2003 Національна стандартизація. Основні положення/ Збірник Національна стандартизація. Видання офіційне. - К.: ДержспоживстандартУкраїни. - 2003. - С. 5 – 20.
10. Тюрюмина, А.В. Роль стандартизации в инновационных процессах [Электронный ресурс]. - Режим доступа: [www/url:http:// conf.sfu-kras.ru/sites/mn2013/thesis/s060/s060-025.pdf](http://www.conf.sfu-kras.ru/sites/mn2013/thesis/s060/s060-025.pdf).
11. Петросян, Е.В. Стандарты в системах регулирования [Текст]/ Е.В. Петросян // Мир стандартов. – 2013. - №1(52). – С. 34–45.
12. Гриньов, Б. Стандартизація як інструмент забезпечення інноваційної діяльності [Текст]/ Б. Гриньов, Ю. Даниленко, О. Жихарева, В. Любинський// Стандартизація, сертифікація, якість – 2013. - №3. – С. 13–16.
13. Голінка, І.В. Створення системи стандартизації в організації для супроводу і для забезпечення інноваційного розвитку [Текст]/ І.В. Голінка //Зб. праць за підсумками III Міжнар. наук.-практ. конференції молодих вчених, аспірантів і студентів. – К., 2013. – С. 13–16.
14. Гарднер, Р. Преодоление парадокса процессов [Текст] / Р. Гарднер // Стандарты и качество – 2002. – №1. – С. 82–88.

Рецензент статті
д.е.н., проф. Заблодська І.В.

Стаття надійшла до редакції
11.06.2015 р.